Y36SAP 8

Strojový kód
Jazyk symbolických instrukcí – asembler
JSA pro ADOP a AVR

Architektura souboru instrukcí, ISA - Instruction Set Architecture

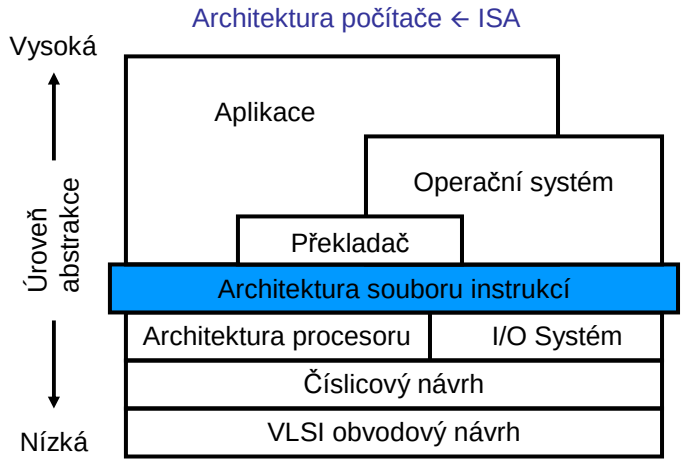

Instrukční soubor – kritický interface

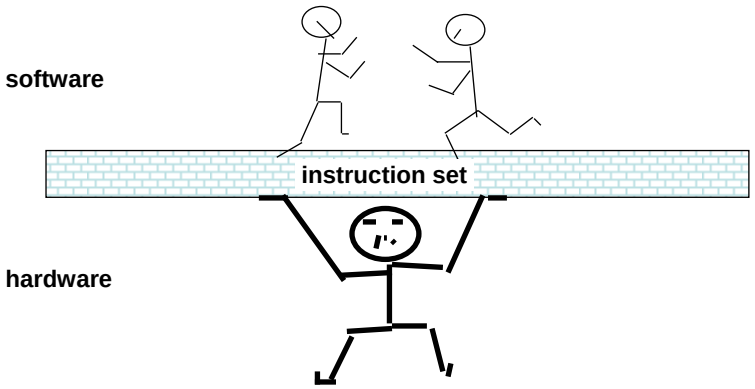

Vytváření programů ve strojovém kódu

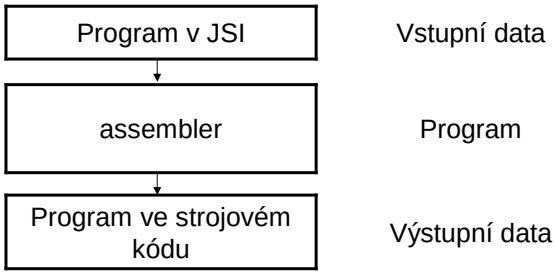

Vývoj softwaru – úrovně abstrakce

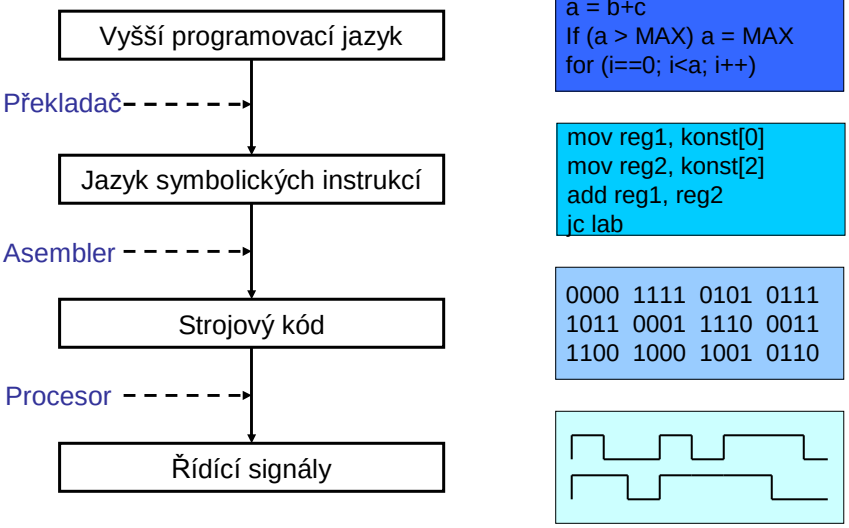

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 5

ISA: Co musí být definováno?

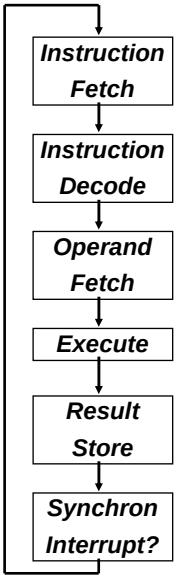

Formát a kódování instrukcí
- Jak se instrukce dekóduje?

Umístění operandů a výsledku
- Kolik explicitních operandů je v instrukci pro ALU?
- Jak jsou operandy umístěny v paměti nebo jinde?
- Který operand může být v paměti?

Typy dat a velikosti operandů

Operace v ISA
- Které jsou podporovány ?

Výběr další instrukce
- Skoky, větvení programu, volání podprogramů
- *„fetch-decode-execute“ je implicitní!*

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 6

Jednoduchý procesor von Neumannova typu

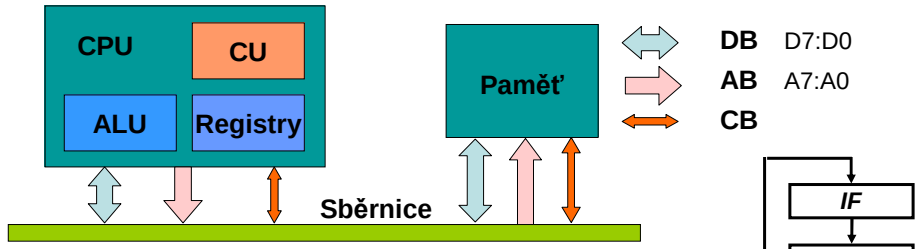

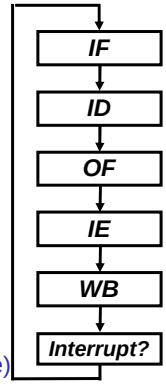

CPU musí obsahovat ALU, CU a registry pro dočasné uchování dat, instrukcí a pomocných proměnných

CPU pro běh programu prochází základním cyklem počítače:

1. Instruction Fetch — IF – načtení instrukce
2. Instruction Decode — ID – dekódování instrukce
3. Operand Fetch — OF – načtení operandu(ů)
4. Instruction Execution — IE – vykonání instrukce
5. Write Back — WB – zapsání výsledku (také Result Store)

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 7

Jaké instrukce?

- ?? bitový procesor
- Registry – kolik, jakých, jak přístupných, PC, IR, PSW, adresace?, datové?
- Paměť ?? 16 bitů adresuje 64 Kslov.... slovo??
- příznaky Z (Zero), S (Sign), C (Carry), O (Overflow) a další?
- instrukce v JSI:
  - aritmetické **ADD, SUB, AND, OR, XOR, NEG, NOT, MOV, CMP**
    - **Přímý operand, nepřímý operand**
  - řídící **JMP, JO, JNO, JS, JNS, JC, JNC, JZ, JNZ, JE, JNE, JG, JL, JGE, JLE, JA, JB, JAE, JBE**
  - uložení do paměti – **ST**
  - **HALT, OUT, IND**
- reprezentace hodnot – přímý kód, doplňkový kód, nezáporná čísla
- syntaxe jazyka symbolických instrukcí

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 8

Návrh instrukcí procesoru ADOP

- jaké
- jak kódované
- jak dlouhé
- jaká adresace operandů
- kolik registrů

Architektura ADOP

Registry … 16 registrů dostupných programátorovi:

R0 – R11 universálních (datových) registrů

SP – ukazatel zásobníku

PC – programový čítač

PSW – stavový registr,

Příznaky Z … zero, C … carry, S … sign, O … overflow, ES … extended sign (znaménko 2. operandu v binárních operacích)

ZR – obsahuje konstantní nulu

Paměť …big endian, kapacita 2^{16} B – 64KB

Přesuny dat

- MOV *kam, co*

kam .... registr

co ... registr (obsah registru), přímý operand 4, 8, 16 bitový, operand nepřímo adresovaný

- ST *co, kam*

- PUSH, POP

Deklarace proměnných

- pseudoinstrukce
  - vyhrazení místa v paměti (pro výsledek)
  - zadání vstupních dat

data:

SHORT - jednobytový operand se znaménkem

BYTE - jednobytový operand bez znaménka

WORD - dvoubytový operand

deklarace ... DS, DB, DW

Aritmetické

- binární
  - ADD
  - ADC
  - SUB
  - SBB
  - CMP
- unární
  - NOT
  - INC
  - DEC

CMP - porovnání

jako SUB, ale neuloží výsledek, jen příznaky

Logické

- binární
  - AND
  - OR
  - XOR
- unární
  - NEG

Posuvy

- SHL,
- SHR,
- ASR – aritmetický posun vpravo,
- RRC,
- RLC

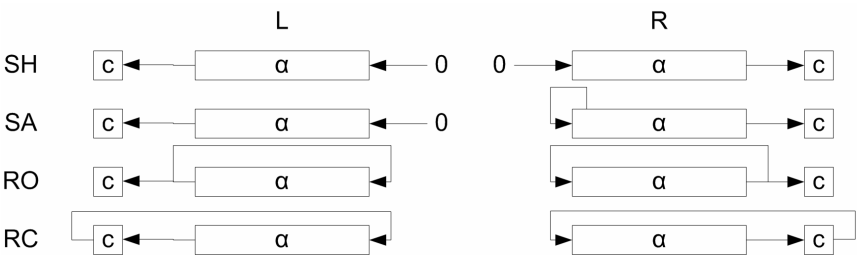

Skoky … nepodmíněný skok

JMP label // label .... návěští

```
Př.                MOV  r0, 1     1
                   JMP  label1    2
          cosi:    ADD  r0, r5    -
          label1:  rrc  r0        3
```


Skoky ... podmíněné skoky

JC *náv*	…	Je-li C=1, skok na *náv (jinak nic)*
JNC *náv*	…	Je-li C=0, skok na *náv (jinak nic)*

Př.: AX:=max(BX,CX) – nezáporná čísla

```
        MOV AX,BX
        CMP CX,BX
        JC OK
        MOV AX,CX
OK:
```

Analogicky: JZ,JNZ,JS,JNS,JO,JNO, JP, JNP

Podmínky ve skocích

- Z, NZ,
- C, NC,
- S, NS
- O, NO,

Složené podmínky se používají pro vyhodnocení porovnání (CMP) resp. odečtení dvou operandů a testují logický výrazy nad příznaky:

- GE (gretaer or equal) – !SF && !OF || SF && OF (výraz je ekvivalentní s SF == OF)
- LT (less then) – negace podmínky GE,
- GT (greater then) – GE && !Z
- LE (less or equal) – negace podmínky GT,
- AT (above then) – C && !Z
- BE, (below equal) – negace podmínky AT
- TRUE – podmínka vždy splněna

Relace	Doplňkový kód	Nezáporná čísla
<	JL	JB
≤	JLE	JBE
=	JE	JE
≠	JNE	JNE
≥	JGE	JAE
>	JG	JA

E … Equal
L … Less
G … Greater
B … Below
A … Above

Podmínka skoku: příslušné příznaky. Např.:

JB … CF=1 → JB=JC

JBE … CF∨ZF

JE … SF⊕OF = 1

JGE … SF⊕OF = 0 atd.

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 20

Příklad

Napište program v JSI ADOP, který nalezne největší číslo v poli.


```
// nalezení maximálního prvku v poli
        mov r0, 0x8000          // doposud max hodnota do R0
        mov r2, pole    // pointer na začátek pole do R2
rep:    cmp r0, [r2]    // porovnání dosavadní maximální hodnoty
        jge next
        mov r0, [r2]    // nalezení nové maximální hodnoty
next:   add r2, 2       // přesun na další prvek v poli
        cmp r2, endPole  // otestování zda je dosaženo konce pole
        jeq end                         // skok na konec
        jmp rep                         // opakování
end:    st r0, [max]            // uložení výsledku
        halt
max: dw 0
pole:dw 1, -13, 33, 0x7777
endPole:
```

Simulátor

http://service.felk.cvut.cz/jws/proc/procwww/

umožňuje psát programy v JSI, překládat, krokovat, spouštět a sledovat změny obsahu registrů a paměti

LABORATOŘ - Mikropočítač **AVR**

Produkt firmy Atmel, které mají na jednom čipu integrován

- procesor
- paměť programu
- paměť dat
- rozsáhlou sadu periferií (vstupně-výstupní brány, čítače, časovače, převodníky, komunikační rozhraní apod.)

AVR Butterfly

- LCD displej - 6 alfanumerických znaků (po 14 segmentech)
- Joystick - 5 směrů (nahoru, dolů, doleva, doprava, kolmý stisk (enter))
- Čidlo teploty
- Čidlo osvětlení
- Krystalový oscilátor 32,768 kHz (pro měření času)
- Elektroakustický měnič (piezo)
- Napájení z baterie

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 25

Architektura **ATMEGA169**

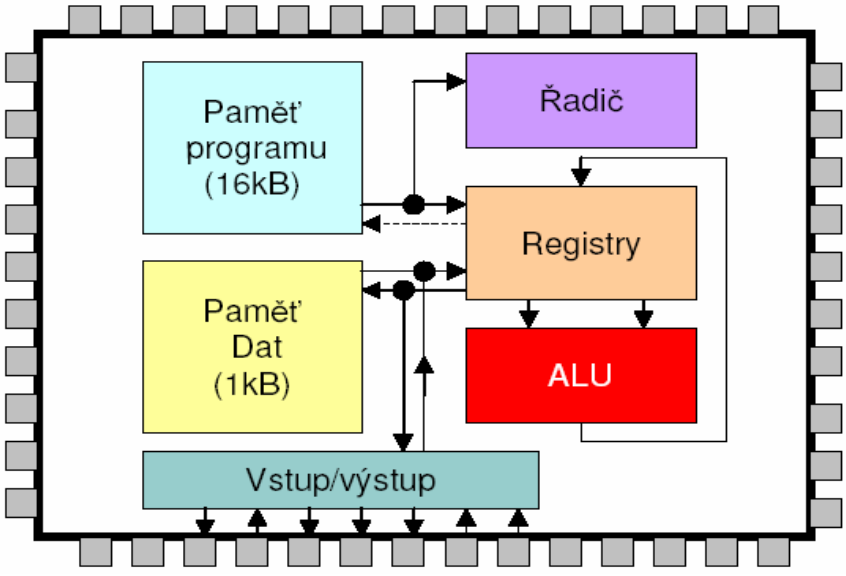

ATMEGA169

- Univerzální registry - 32 osmibitových registrů (R0 až R31)
- Posledních šest z nich tvoří po dvojicích tři indexregistry (Slouží k adresování přístupu do paměti)
- Speciální registry
  - Programový čítač - 16bitový (Program Counter - PC)
  - Ukazatel na vrchol zásobníku - 16bitový (Stack Pointer - SP)
  - Registr příznaků - 8bitový (Status Register - SREG)
- Paměť dat: 1 KB, organizace 1K x 8 bitů, čtení i zápis
- Paměť programu: 16KB, organizace 8K x 16 bitů, pouze čtení (zápis speciálním způsobem)
- Periferie – např. řadič displeje (LCD)
- Vnitřní zdroj hodinového kmitočtu

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 27

Registry

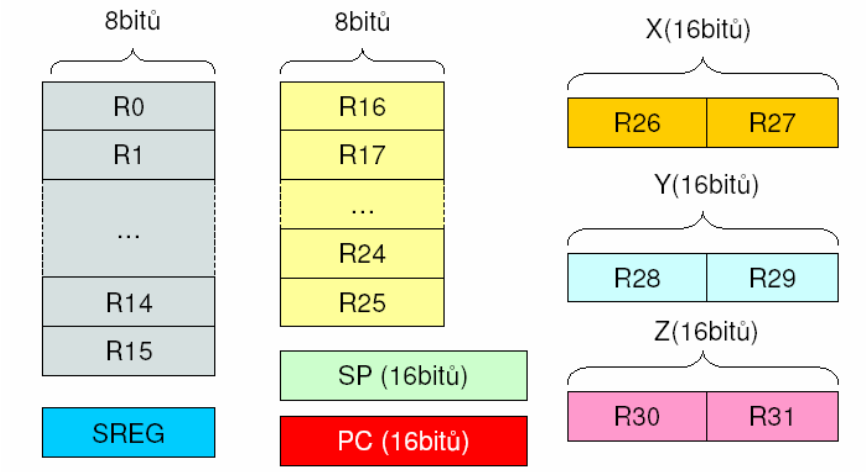

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 28

Stavový registr – SREG („flagy“)

C	Z	N	V	S	H	T	I
-	-	-	-	-	-	-	-

C: **Carry flag**

Z: **Zero flag**

N: **Negative flag**

V: **Two‘s complement overflow indicator**

S: **N⊕V for signed tests**

H: **Half carry flag**

T: **Transfer bit used by BLD and BST instructions**

I: **Global Interrupt Enable/Disable flag**

Skoky

- Nepodmíněný skok JMP
- Podmíněné skoky BRxx *(BR namísto J)*

změna běhu programu bez zapamatování místa odkud se „skákalo“

Na rozdíl od podprogramu, kdy je třeba si zapamatovat, kam se vrátit.

BRBC: branch if bit in SREG is cleared

Syntax:

BRBC S,k

Operands:

$0 \le s \le 7$, $-64 \le k \le +63$

Operation:

If SREG(s) = 0 then PC ← PC + k + 1 else PC ← PC + 1

Program counter:

PC ← PC + k + 1

PC ← PC + 1 if condition is false

Podobně BRBS

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 31

Další podmíněné skoky

- BRCS – BRCC ..... S – set, C – clear

Syntax: BRCS k

- BREQ ... Z=1, BRNE ..... Z=0,
- BRGE ... N xor V = 0
- ....
- Procesor umí nastavit či vynulovat příznaky v SREG

2008-Kubátová Y36SAP-strojový kód 32

Podprogramy

- Volání ... CALL k *k je adresa*

Program counter:
PC ← k

Stack:
STACK ← PC + 2
SP ← SP – 2, (2 bytes, 16 bits)

post-dekrementace

- Návrat z podprogramu .... RET

Při volání se ukládá návratová adresa na zásobník,
Při návratu se obnovuje původní obsah PC ze zás.

pre-inkrementace

Stack:
SP ← SP + 2, (2 bytes, 16 bits)

Zásobník - stack

Operace:

PUSH Rr... uložení registru na zásobník

Rr → STACK

Program counter:
PC ← PC + 1

Stack:
SP ← SP – 1

POP Rd ... nahrání registru ze zásobníku

Rd ← STACK

Program counter:
PC ← PC + 1

Stack:
SP ← SP + 1

Zásobník ...

- Zásobník roste směrem k nižším adresám
- Obsah SP registru ukazuje na vrchol zásobníku – na první prázdnou položku, na kterou se bude zapisovat např. instrukcí PUSH
- Je simulován v hlavní paměti

.. zásobník

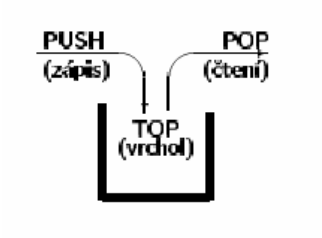

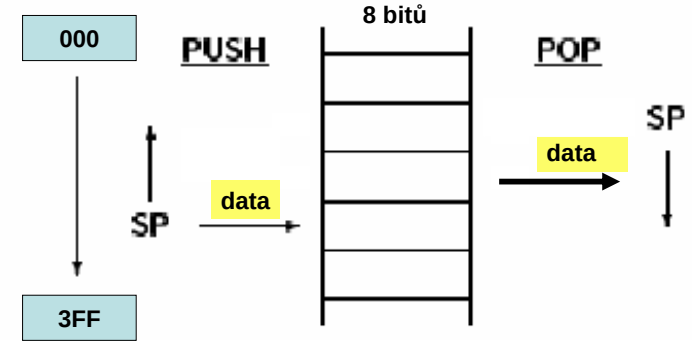

Přesuny dat

- MOV ... Přesun dat mezi registry
- LD, LDS ... Přesun dat z paměti do registru
- LDI ... Nahrání konstanty do registru
- ST ... Přesun dat z registru do paměti

Poznámka: LD a ST používá nepřímou adresaci

Posuvy

- LSL, LSR – posuvy logické (SHIFT)
- ROL, ROR – rotace přes Carry
- ASR – aritmetický posuv vpravo

(? Vlevo?)

..... A řada dalších instrukcí, viz web SAP